Türkiye Yaşlanıyor, Gelibolu Daha Hızlı

Ahmet Aydın, gelibolu.net, 2 Kasım 2026

Bu yazıda nüfus rakamlarını dünyadan başlayıp Türkiye'ye, Çanakkale'ye ve Gelibolu'ya doğru okudum. Her adımda yaşlanma biraz daha belirgin. Rakamların kaynakları yazının sonunda.

Dünya yaşlanıyor

Yaşlanan yalnız biz değiliz. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) Birleşmiş Milletler nüfus tahminlerinden aktardığına göre 2025'te dünya nüfusu 8,2 milyar, bunun 857 milyonu 65 yaş ve üzerinde; yani dünya nüfusunun yüzde 10,4'ü yaşlı [1, 11]. Japonya ve İtalya gibi ülkeler bu eşiği onlarca yıl önce geçti. Demografide şöyle bir ölçü kullanılıyor: bir ülkede 65 yaş ve üzeri nüfusun payı yüzde 10'u aştığında o nüfus artık "yaşlanan nüfus" sayılıyor [1]. Türkiye bu çizgiyi geçeli birkaç yıl oldu.

Türkiye eşiği geçti

TÜİK'in 12 Mart 2026'da yayımladığı "İstatistiklerle Yaşlılar, 2025" bültenine göre 65 yaş ve üzeri nüfus 2020'de 7 milyon 954 bin iken beş yılda yüzde 20,5 artarak 2025'te 9 milyon 583 bine ulaştı; toplam nüfus içindeki payı yüzde 9,5'ten yüzde 11,1'e çıktı [1]. Ortanca yaş, yani nüfusu küçükten büyüğe dizdiğimizde tam ortada kalan kişinin yaşı, aynı dönemde 32,7'den 34,9'a yükseldi [1]. Çalışma çağındaki her yüz kişiye düşen yaşlı sayısını gösteren yaşlı bağımlılık oranı ise yüzde 16,2 [1].

Bugünkü orandan çok gidişata bakmak lazım. TÜİK'in nüfus projeksiyonlarının ana senaryosuna göre yaşlı nüfus oranı 2030'da yüzde 13,5, 2040'ta yüzde 17,9, 2060'ta yüzde 27 olacak; yaşlı bağımlılık oranı 2060'ta yüzde 45,5'e çıkacak [1]. Bugün çalışma çağındaki altı kişiye bir yaşlı düşüyor; 2060'ta iki kişiye bir yaşlı düşecek.

Doğum azalıyor, ömür uzuyor

Bunun iki nedeni var. İlki doğurganlık. TÜİK'in 21 Mayıs 2026'da açıkladığı "Doğum İstatistikleri, 2025" bültenine göre bir kadının doğurgan çağı boyunca doğurması beklenen çocuk sayısı, yani toplam doğurganlık hızı, 2001'de 2,38 iken 2025'te 1,42'ye indi [2]. Nüfusun kendini yenilemesi için gereken 2,10 düzeyinin altına 2017'de düştük ve dokuz yıldır oradayız; 2025'te 81 ilin 76'sı bu düzeyin altında [2]. Yılda doğan bebek sayısı 2001'de 1 milyon 323 bin, 2025'te 895 bin [2]. Doğurganlık eğitimle ve kentleşmeyle düşüyor: ilkokul mezunu annelerde 2,51, yükseköğretim mezunu annelerde 1,24; kırda 1,75, yoğun kentte 1,33 [2]. Türkiye bu oranla Avrupa Birliği ortalamasının (1,34) biraz üzerinde ve AB üyeleriyle karşılaştırıldığında 11. sırada [2]. TEPAV bu tabloyu "doğurganlık açmazı" diye adlandırıyor ve yıllık doğumların 2014'teki 1,35 milyonluk zirveden 895 bine indiğini yazıyor [10].

İkinci neden uzayan ömür. TÜİK verilerini derleyen Veri Okuryazarlığı Derneği'ne göre doğuşta beklenen yaşam süresi 78,1 yıl ve 65 yaşına gelen bir kişi ortalama 18 yıl

daha yaşıyor [1, 12]. Daha az doğan, daha uzun yaşayan bir toplum ister istemez yaşlanır.

Bizi ne bekliyor

Bunun sonuçlarını üç yerde görüyoruz: işgücü, sosyal güvenlik ve bakım.

İşgücü tarafında çalışma çağındaki nüfusun artışı yavaşlıyor. TÜİK'e göre yaşlı nüfusun işgücüne katılım oranı 2024'te yüzde 13,1 ve çalışan yaşlıların yüzde 56,9'u tarımda [1]. Yani tarlada ve teknede çalışanlar da yaşlanıyor; Gelibolu'ya gelince buna döneceğim.

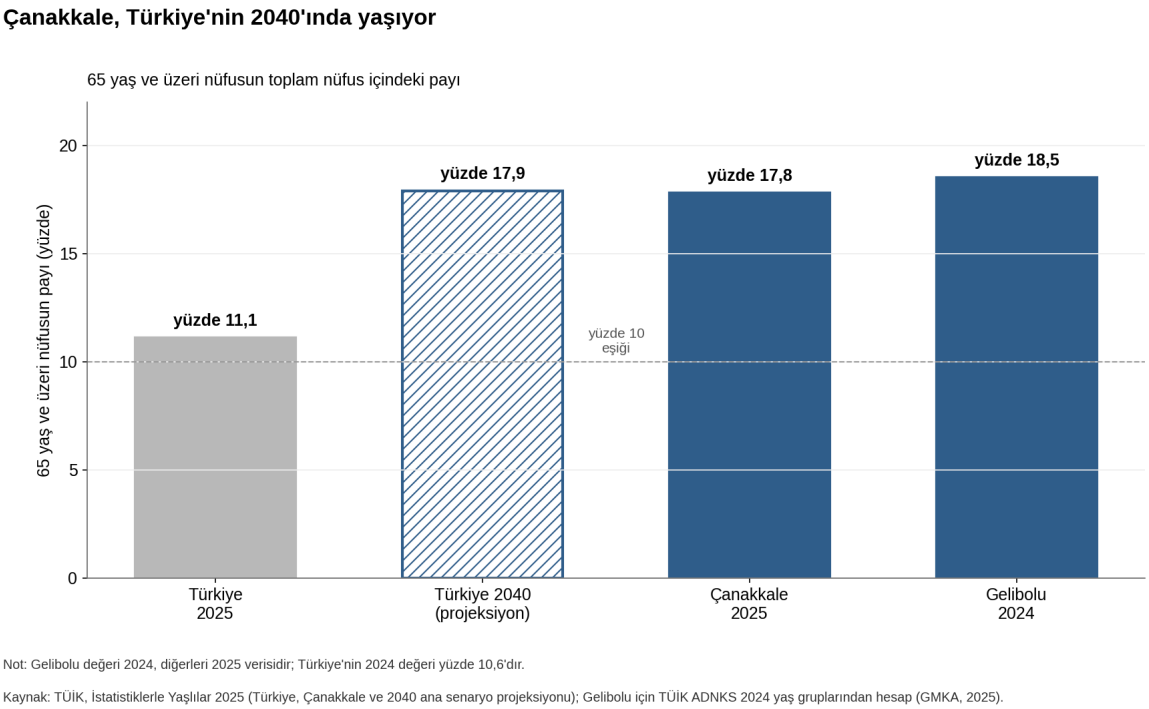
Sosyal güvenlik tarafında tartışma başladı. SETA'nın Mayıs 2026 tarihli analizi, sistemin aktüeryal dengesinin demografik dönüşümle zorlandığını ve emeklilik yaşının yaşam süresiyle uyumlu hale getirilmesi gerektiğini savunuyor [7]. OECD'nin Türkiye raporu da basına benzer bir öneriyle yansıdı: emeklilik yaşını yaşam beklentisine bağlayın, geç emekliliği teşvik edin; raporda ayrıca nüfus yaşlanmasının büyümeyi aşağı çekebileceği uyarısı var [8]. Bu önerilerin doğru olup olmadığı ayrı bir tartışma, ama tartışmanın açıldığı kesin.

Bakım tarafında ise devlet adım attı. Eylül 2026'da açıklanan 2027-2029 Orta Vadeli Programı'na “uzun dönemli bakım sigortası” altyapısının kurulması hedefi kondu [9]. Yani yaşlı bakımının yalnız aileye bırakılamayacağı artık resmî belgede yazıyor. TÜİK'e göre yaşlıların yüzde 22,8'i yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında ve tek başına yaşayan yaşlıların yüzde 73,5'i kadın [1].

Bir de iyi haber var. İnternet kullanan 65-74 yaş grubunun oranı beş yılda yüzde 27,1'den yüzde 53,2'ye çıktı [1]. Yaşlılar artık internette; bu da sağlık, bakım, turizm ve hizmet işleri için büyüyen bir müşteri kitlesi demek.

Çanakkale Türkiye'nin 2040'ını bugün yaşıyor

Şimdi Çanakkale'ye gelelim. TÜİK'in il verilerine göre 2025'te yaşlı nüfus oranı Sinop'ta yüzde 21,7, Kastamonu'da yüzde 21,1, Giresun'da yüzde 20; en düşük oran yüzde 3,8 ile Şırnak'ta [1]. Çanakkale yüzde 17,8 ile en yaşlı on il arasında [1]. Bu rakamı yukarıdaki projeksiyonla yan yana koyalım: Türkiye'nin 2040 için öngörülen yaşlı oranı yüzde 17,9. Çanakkale, Türkiye'nin on beş yıl sonra varacağı yerde bugün yaşıyor (Grafik 1).

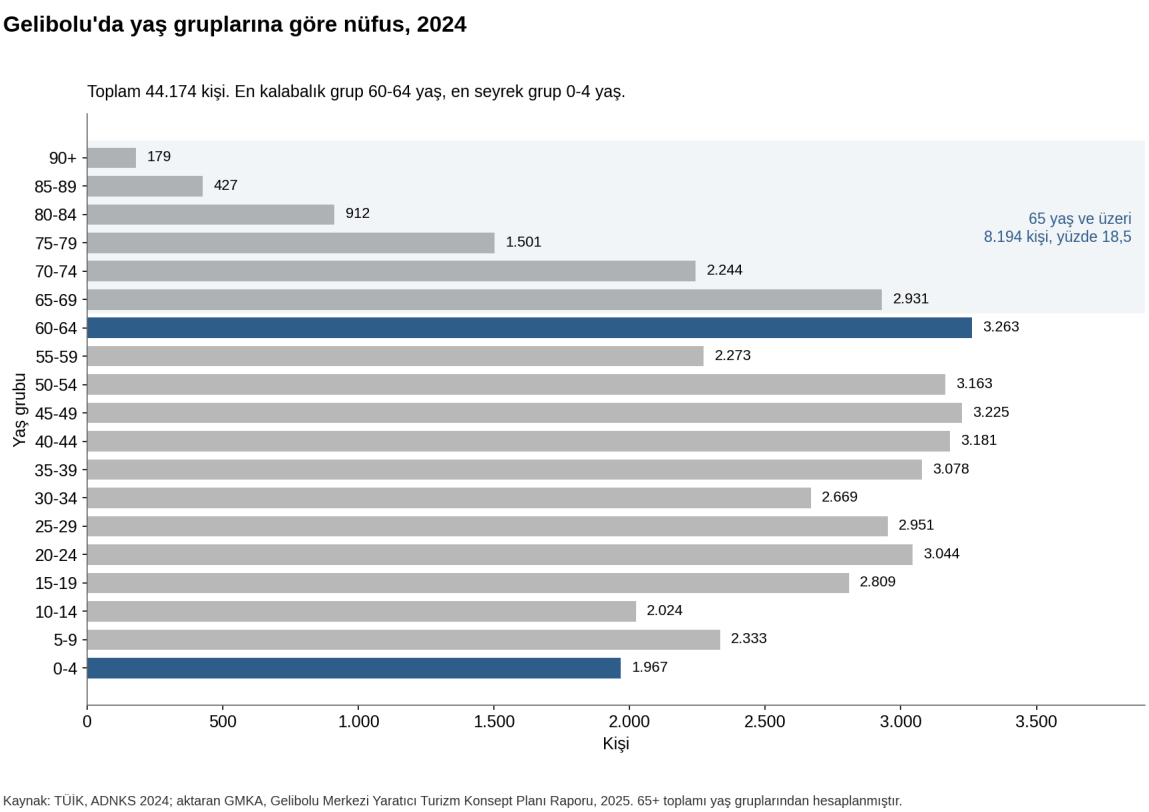

Grafik 1. 65 yaş ve üzeri nüfusun payı: Türkiye, Türkiye 2040 projeksiyonu, Çanakkale ve Gelibolu.

Bir gösterge daha var. En az bir yaşlı bulunan haneler içinde tek kişilik yaşlı hane oranı Balıkesir'de yüzde 34,3, Çanakkale'de yüzde 34,1; Türkiye'nin en yüksek ikinci değeri [1]. Yani ilimizde içinde yaşlı bulunan her üç haneden birinde o yaşlı tek başına yaşıyor.

Gelibolu'da her yüz kişiden on sekizi 65 yaşın üstünde

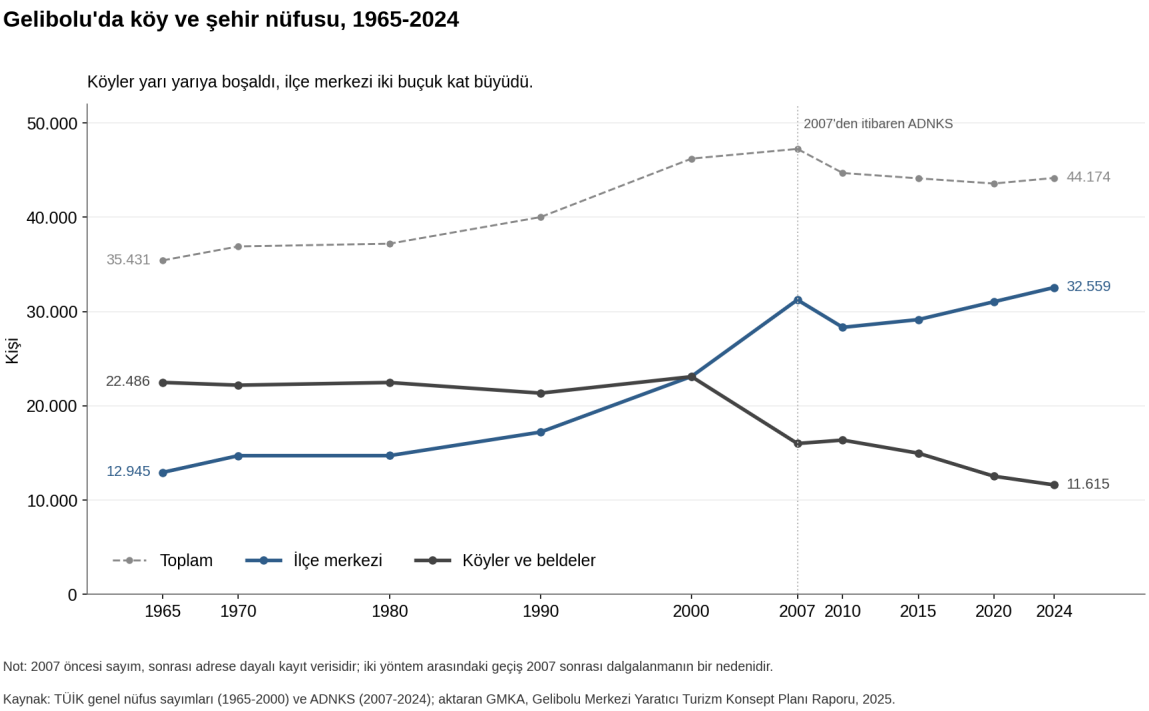
Gelibolu için ilçe düzeyinde yaş dağılımını Güney Marmara Kalkınma Ajansı'nın (GMKA) 2025'te yayımladığı “Gelibolu Merkezi Yaratıcı Turizm Konsept Planı Raporu”ndan okuyabiliyoruz; rapor TÜİK'in 2024 verilerini kullanıyor [5]. Buna göre 2024 sonunda Gelibolu'da 44.174 kişi yaşıyordu; nüfusun yüzde 73,7'si ilçe merkezinde, yüzde 26,3'ü köylerde [5]. Raporun yaş piramidinde en kalabalık basamak 60-64 yaş grubu: 3.263 kişi. Onu 45-49 (3.225 kişi) ve 40-44 (3.181 kişi) izliyor [5]. En seyrek basamak ise 0-4 yaş: 1.967 kişi [5] (Grafik 2).

Grafik 2. Gelibolu'da yaş gruplarına göre nüfus, 2024.

Piramidin basamaklarını topladığımda 65 yaş ve üzeri 8.194 kişi çıkıyor; bu, nüfusun yüzde 18,5'i. Aynı yıl Türkiye genelinde bu oran yüzde 10,6 idi [4]. Yine piramitten hesapladığım ortanca yaş 42 civarında; Türkiye'de 34,9 [1]. Bu iki değer raporun yaş piramidinden benim topladığım hesaplar; TÜİK'in ilçe tablolarıyla birlikte okunmalı. Kabaca söylersek Gelibolu'da her yüz kişiden on sekizi 65 yaşın üstünde, Türkiye'de on bir. En kalabalık yaş grubumuz emekliliğe hazırlananlar, en seyrek grubumuz anaokulu çağındakiler.

Altmış yıllık seriye de bakalım. GMKA raporunun TÜİK'ten derlediği seriye göre Gelibolu'nun köylerinde 1965'te 22.486 kişi yaşıyordu, 2024'te 11.615; aynı dönemde ilçe merkezinin nüfusu 12.945'ten 32.559'a çıktı [5]. Köyler yarı yarıya boşaldı, merkez iki buçuk kat büyüdü (Grafik 3).

Grafik 3. Gelibolu'da köy ve şehir nüfusu, 1965-2024.

Buna karşılık ilçe nüfusu azalmıyor. TÜİK'in 9 Şubat 2026'da açıkladığı 2025 sonuçlarına göre Gelibolu 44.689 kişi; merkez 33.062, köy ve beldeler 11.627 [3]. Bir yılda 515 kişilik artış. Doğum bu kadar azken nüfusun artmasının tek açıklaması göç. TÜİK'in nüfusa kayıtlı olunan il verisine göre Gelibolu'da yaşayanların 25.530'u Çanakkale nüfusuna kayıtlı; ikinci sırada 2.015 kişiyle İstanbul nüfusuna kayıtlı olanlar geliyor [6]. Gelenlerin kaç yaşında olduğunu ilçe düzeyinde göremiyorum; ama yaş piramidinin şişkin orta ve üst basamakları, gelenlerin önemli bir kısmının emekli ya da emekliliğe yakın kişiler olduğunu düşündürüyor. Bunun bir çıkarım olduğunu, veri olmadığını not edeyim.

Bu Gelibolu için ne demek

Önce sağlık ve bakım. Yüzde 18,5'lik yaşlı oranının ağırlığı bugün 65-74 yaş grubunda; yani önümüzdeki on yılda 75 yaş üstü nüfus hızla büyüyecek. Hastane, aile hekimliği, evde bakım ve acil sağlık hizmetlerine talep artacak. İlimizde içinde yaşlı olan her üç haneden birinde o yaşlı tek başına yaşıyor. Ona kim bakacak, bir şey olduğunda kim haber verecek?

Sonra köyler. Yirmi altı köyümüzde nüfus altmış yılda yarıya indi ve kalanların yaş ortalaması yüksek. Tarım, hayvancılık, sardalya ve balıkçılık bu insanların elinde. Yeni nesil devralmazsa önce üretim, sonra köyün kendisi silinir.

Ekonomi ve konut da etkileniyor. Emekli gelirleriyle yaşayan bir ilçe, hizmet sektörünü ayakta tutar ama büyümeyi zor taşır. İkincil konut talebi, GMKA raporunun da işaret ettiği gibi, nüfusu yaz aylarında şişirip kışın boşaltıyor [5]; bu da altyapı ve hizmet planlamasını zorlaştırıyor.

Bunun iyi tarafı da var. Sakin, güvenli, denize ve İstanbul'a yakın bir kasaba, emekli yerleşimi için cazip. Planlı olursa bakımda, sağlıkta, mutfakta ve kültür turizminde iş çıkar. Plansız olursa kışın sessiz, yazın tıkanan, altyapısı yetmeyen bir kasaba oluruz.

Sonuç

Türkiye yaşlanıyor; bunu artık herkes biliyor. Benim bu yazıda söylemek istediğim, Gelibolu'nun bu süreci Türkiye'den on beş yıl önden yaşadığı. Türkiye'nin 2040'ta konuşacağı soruları biz bugün konuşmalıyız: yalnız yaşayan yaşlılarımıza nasıl ulaşacağız, köylerimizi kim işleyecek, gelen emeklileri kasabaya nasıl katacağız? Bu soruların cevabını burada, Gelibolu'da bulmamız gerekiyor.

Mahallenizde, köyünüzde bu değişimi nasıl görüyorsanız bize yazın: info@gelibolu.net.

Kendiniz bakmak isterseniz

Bu konuyu izlemek isteyenler için güvenilir adresler şunlar. TÜİK Veri Portalı (veriportali.tuik.gov.tr): haber bültenleri ile il ve ilçe tabloları. Birleşmiş Milletler World Population Prospects (population.un.org/wpp): dünya karşılaştırmaları ve projeksiyonlar. Eurostat (ec.europa.eu/eurostat): Avrupa Birliği karşılaştırmaları. OECD (oecd.org): Türkiye ekonomik incelemeleri ve emeklilik raporları. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (hips.hacettepe.edu.tr): Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. Strateji ve Bütçe Başkanlığı (sbb.gov.tr): Kalkınma Planı ve Orta Vadeli Program. Our World in Data (ourworldindata.org): grafiklerle uzun dönemli seriler. Haber siteleri bu bültenleri özetler; bir rakamı kullanmadan önce bültenin kendisinden kontrol etmekte fayda var.

Kaynakça

[1] TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2025. Haber bülteni, 12 Mart 2026. https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/press/58231

[2] TÜİK, Doğum İstatistikleri, 2025. Haber bülteni, 21 Mayıs 2026. https://veriportali.tuik.gov.tr (Haber bültenleri)

[3] TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2025. Haber bülteni, 9 Şubat 2026. https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/press/53899 (ilçe nüfusları için TÜİK Veri Portalı ADNKS tabloları)

[4] TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2024. Haber bülteni, 18 Mart 2025. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2024-54079

[5] Güney Marmara Kalkınma Ajansı (GMKA), Gelibolu Merkezi Yaratıcı Turizm Konsept Planı Raporu, 2025. https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/gelibolu-merkezi-yaratici-turizm-konsept-plan-raporu-2025.pdf

[6] Gelibolu Gazetesi, “Gelibolu'nun yerli nüfusu 25.530”, 6 Şubat 2025 (TÜİK ADNKS verilerinden). https://www.gelibolugazetesi.com.tr/haber/gelibolunun-yerli-nufusu-25530-43.html

[7] SETA, Yaşlanan Nüfusta Sosyal Güvenliğin Finansal Sürdürülebilirliği: Bir Sistemin Gelecek Sınavı. Analiz, Mayıs 2026. https://media.setav.org/tr/dosya/2026/05/yaslanan-nufusta-sosyal-guvenligin-finansal-surdurulebilirligi-bir-sistemin-gelecek-sinavi.pdf

[8] Habertürk, “OECD'den Türkiye'ye: Emeklilik yaşını artırın, işten çıkarmayı kolaylaştırın”, 2026 (OECD Türkiye Ekonomik İncelemesi'nden aktarım). https://www.haberturk.com/oecdden-turkiyeye-2-sok-oneri-3876100-ekonomi

[9] Anadolu Ajansı, “Artan yaşlı nüfus için 'uzun dönemli bakım sigortası' devreye alınacak”, 9 Eylül 2026 (2027-2029 Orta Vadeli Programı). https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/artan-yasli-nufus-icin-uzun-donemli-bakim-sigortasi-devreye-alinacak/4051717

[10] TEPAV, “Türkiye'nin doğurganlık açmazı”, 2026. https://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/11289

[11] Birleşmiş Milletler, World Population Prospects 2024. https://population.un.org/wpp/

[12] Veri Okuryazarlığı Derneği (VOYD), “Türkiye'de Yaşlı Nüfusu Verileri”, 2026. https://voyd.org.tr/turkiyede-yasli-nufusu-verileri/